

BORÇ KRİZİ AVRUPA EKONOMİSİNİ TEHDİT EDİYOR

Dr. Orkun ÖZBEK

Şubat ayında Güney Avrupa ekonomilerinden gelen haberler, küresel krizin geçtiğine ilişkin iyimser görüş sahiplerini yanılttı. Başta Yunanistan olmak üzere İspanya ve Portekiz ekonomilerinin borç yüklerine bağlı risk durumları, bu ekonomilerin bıçak sırtında olduğunu gösteriyor.

Yalnız bu üç ülke değil, benzer risklere sahip İrlanda, İtalya ve İzlanda ekonomileri, Avrupa Birliği'nin geleceğine ilişkin de soru işaretlerinin çoğalmasına neden oluyor. Hatta İngiltere'nin bile benzer potansiyel tehlike taşıdığına ilişkin görüşler öne sürülüyor.

Özellikle üç güney Avrupa ülkesi Yunanistan, İspanya ve Portekiz ekonomilerinin içinde bulunduğu durum, toparlanmakta olduğu söylenen dünya ekonomisini zora sokabilir.

Yunanistan için ekonominin iflasına kadar gidebilecek tehlikelerden bahsedilmesi, Avrupa ekonomisinin tümü için tehlike çanlarının çalmasına neden olabilir.

Özellikle bu üç ekonominin sorunu borçlar ve bütçe açıkları. Bütçe açıklarını azaltmak için kamu harcamalarında kısıntıya gidilmesi bildik ekonomik önlemler. Ancak bu önlemler, her zaman olduğu gibi, bu işin en çok sıkıntısını çeken geniş kitlelerde giderek artan huzursuzluğa neden oluyor.

Yunanistan'da gerçekleştirilen eylemler ve genel grev çağrıları, giderek artan sayıda protesto gösterileri, maaşlarda kısıntıya gidilmesi ve emeklilik yaşının arttırılması gibi önlemlerin gerçekleşmesine bu kez müsaade etmeyebilir.

Avrupa Birliğine üye ülkeler, Yunanistan kadar zor durumda olmasa da, Portekiz ve İspanya gibi bütçe açıkları ve borç sorunlarıyla uğraşan, üstelik işsizlik oranları da hatırı sayılır derecede yüksek olan ülkelerin, Yunanistan gibi iflastan söz edilebilecek kadar zor duruma düşmesinden korkuyorlar.

Çoğu Avrupa ülkesinin, borç ve bütçe açığı konularında başı ağrıyor. Yunanistan, Portekiz ve İspanya'nın dışında, İtalya, İngiltere, İrlanda ve Almanya bile benzer sorunları yaşıyor.

Ancak Yunanistan'ın durumu diğerlerinden daha zor görünüyor. Dünya Bankası'nın 2009 yılı üçüncü çeyrek verilerine göre, Yunanistan'ın kamu borcu 384.1 milyar dolar ve toplam dış borcu ise 594.5 milyar doları buluyor.

Portekiz'in kamu borcu 166.9 milyar dolar ve toplam dış borcu 538.1 milyar dolar, İspanya'nın ise kamu borcu 463.2 milyar dolar ve toplam dış borcu ise 2 trilyon 525.1 milyar dolar seviyesinde bulunuyor.

İspanya ise ekonomisinin büyüklüğü nedeniyle Avrupa'dan yeterli yardımı alamama konusunda dezavantajlı. İspanya'nın GSYH'sı 1.6 trilyon dolar, Yunanistan'ın GSYH'sı 356 milyar dolar, Portekiz'in GSYH'sı ise 242 milyar dolar.

Diğer ekonomilere göre çok daha büyük GSMH'ya sahip olması ve 2009'un son çeyreğinde resesyondan çıkamaması nedeniyle İspanya'nın da durumu kritik. Son çeyrekte İspanyol ekonomisi yüzde 0,3 daraldı. Buna göre, İspanya ekonomisinin 2009 yılı daralma oranı yüzde 3,6 olarak gerçekleşti.

Yunanistan ve Portekiz birlikte Euro Bölgesi'nin ekonomik üretiminin yüzde 5'inden azını gerçekleştiriyor.

İspanya ise yüzde 11,7'den fazlasını karşılıyor. Bu nedenle Yunanistan ve Portekiz'in olası bir iflas durumunda kurtarılmasının maliyeti İspanya'ya göre daha düşük.

İspanya'nın kurtarılması çok daha büyük maliyet gerektirmekle birlikte moral yanı da önemlidir. İflasa giden bir İspanya, Avrupa ile birlikte dünya ekonomisine de mali yük getirmekle kalmayacak, aynı zamanda moral bozucu etkisi çok daha büyük olabilecektir.

Yunanistan'ın krizden çıkması için, geçen yıl gayrisafi yurt içi hasılasının (GSYH) yüzde 12,7'si oranındaki bütçe açığını, 2012 yılına kadar GSYH'nin yüzde 3'ün altına indirmesi gerekiyor.

Öte yandan Yunan hükümeti ülkedeki ekonomik düzenlemeler çerçevesinde vergilendirme ve sigorta alanlarında da kritik kararlar almaya hazırlanıyor. Kamu gelirlerinin acil olarak artırılmasına yönelik reformlar kapsamında, yüzde 40'lık vergiye tabi 75 bin euro gelir eşiğinin aşağı çekilmesi de hedeflerden biri.

Portekiz'de ise bütçe açığı, 2009'da GSYH'nin yüzde 9,3'üne ulaşmış durumda. Hükümet, kamu istihdamını azaltarak, kamu çalışanlarının maaşlarını dondurarak ve diğer harcamaları kısarak, bütçe açığını 2013 yılına kadar Avro Bölgesi için sınır olan GSYH'nin yüzde 3'ünün altına indirmeyi hedefliyor.

Portekiz'de ayrıca, geçen yıl GSYH'nin yüzde 76,6'sı olan kamu borcunun bu yıl yüzde 85,4'üne çıkacağı tahmin ediliyor.

İspanya da benzer önlemleri alma yoluna gidiyor. Borç krizi olasılığı nedeniyle uluslararası kredi derecelendirme kuruluşları ve yatırımcıları İspanya ekonomisini yakından takip ediyorlar. Çünkü Avrupa'nın önde gelen ekonomilerinden birine sahip olan bu ülkedeki kriz, kıtada telafisi zor yeni sıkıntılar yaratabilir.

İspanya'nın bütçe açığı, geçen yıl GSYH'nin yüzde 11,4'üne ulaştı. Bütçe açığını dizginleyebilmek için 50 milyar avro (70 milyar dolar) tasarruf yapmayı planlayan İspanya, 2013 yılına kadar bütçe açığını AB kriteri olan yüzde 3 seviyesine indirmeyi hedefliyor.

Bütün bu olanlar aslında küresel krizin devamı. Bir başka ifadeyle kriz henüz geçmiş değil. Krize neden olan sanal para, karşılıksız harcama, gerçekte borçla yapılan tüketimin sonucu.

Tüketimi pompalayarak, gelirden çok daha fazla harcama yapan ekonomilerin, borç batağına saplanması düşünülmeyecek bir durum değil.

Büyük bütçe açıkları, yüksek oranlı işsizlik ve aşırı borçlanma, küresel finans krizinin Avrupa'ya olan yansımaları.

Şimdilik kimi Asya ülkelerinde görülen düzelleme, Avrupa ve aslında ABD ve Japonya'da da devam eden krizin etkilerini gidermeye yetecek mi?

Önümüzdeki dönemin en önemli sorusu bu... Yanıtını hep birlikte göreceğiz, ancak yanıt olumlu bile olsa, küresel krizden hala yeteri dersi çıkaramayıp, gelişmiş Avrupa ülkelerini bile iflas noktasına götürebilecek gelişmeler, eski sistemin bu şekilde devam edemeyeceğinin bir kanıtı.

Gerçekte iflas eden bu ekonomiler değil, sistemin kendisi...

